

УДК 349.6

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.37>

ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ

Данилюк Л.Р.,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри трудового, екологічного та аграрного права

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

<https://orcid.org/0000-0003-3201-8881>

Данилюк Л.Р. Інформаційна складова оцінки впливу на довкілля.

В статті проаналізовано поняття й суть функцій оцінки впливу на довкілля та екологічного інформаційного забезпечення, встановлено значення цих функцій при забезпеченні екологічної безпеки, визначено місце й роль інформаційної складової в процесі оцінки впливу на довкілля.

Для організації та гарантування раціонального використання природних ресурсів, реалізації дієвих заходів щодо їх охорони та відтворення, забезпечення екологічної безпеки важливе значення має ефективне управління в галузі охорони довкілля. Як відомо, система функцій управління в галузі охорони довкілля є доволі об'ємною, що обумовлюється й специфікою та видами самих еколого-правових відносин, і різноманітністю та особливостями природних об'єктів щодо яких можуть виникати ці правовідносини, й диференційованою структурою органів управління. Серед головних функцій управління в галузі охорони довкілля виділяють: облік у галузі використання природних ресурсів і охорони довкілля, ведення державних кадастрів природних ресурсів, моніторинг довкілля, екологічне прогнозування та програмування, інформування про стан довкілля, ліцензування та видача дозволів у галузі використання природних ресурсів, екологічне нормування та стандартизація, лімітування в галузі використання та охорони довкілля, оцінка впливу на довкілля, екологічний контроль та інші. Й хоча кожна з них є самостійним напрямом діяльності спеціально уповноважених органів, окремі елементи одних функцій можуть бути складовими частинами інших.

В еколого-правовій науці має місце низка доктринальних досліджень, присвячених управлінню в галузі охорони довкілля в комплексі або ж окремим його функціям. Однак тематика інформаційної складової оцінки впливу на довкілля залишається недостатньо розкритою та потребує додаткового опрацювання.

В статті зроблено висновок, що екологічне інформування як функція управління в галузі охорони довкілля реалізується через виконання уповноваженими державними органами та органами місцевого самоврядування своїх обов'язків

щодо збору, обробки, надання та використання інформації, яка стосується охорони та відтворення навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки. Разом з цим екологічне інформаційне забезпечення може бути елементом інших функцій і відіграє вагомий роль при здійсненні моніторингу довкілля, проведенні оцінки впливу на довкілля, організації екологічного контролю. Зокрема інформаційна складова включена до оцінки впливу на довкілля та має на меті своєчасне, адекватне й ефективне повідомлення громадськості про планову діяльність та про її наслідки для навколишнього природного середовища.

Ключові слова: управління в галузі охорони довкілля, екологічне інформаційне забезпечення, оцінка впливу на довкілля, екологічна безпека, екологічні права, забезпечення екологічної безпеки.

Danyliuk L.R. Information component of environmental impact assessment.

The article analyzes the concept and essence of the functions of environmental impact assessment and environmental information provision, establishes the importance of these functions in ensuring environmental safety, determines the place and role of the information component in the process of environmental impact assessment.

Effective management in the field of environmental protection is important for organizing and guaranteeing the rational use of natural resources, implementing effective measures for their protection and reproduction, ensuring environmental safety. As is known, the system of management functions in the field of environmental protection is quite voluminous, which is determined by the specifics and types of environmental-legal relations themselves, and the variety and peculiarities of natural objects in relation to which these legal relations may arise, and the differentiated structure of management bodies. Among the main management functions in the field of environmental protection, the following will be distinguished: accounting in the field of natural resource use and environmental protection, maintenance of state cadastres of natural resources, environmental monitoring, environmental

forecasting and programming, informing about the state of the environment, licensing and issuing permits in the field of natural resource use, environmental regulation and standardization, limitation in the field of use and environmental protection, environmental impact assessment, environmental control and others. And although each of them is an independent area of activity of specially authorized bodies, individual elements of some functions can be constituent parts of others.

In ecological and legal science, there is a number of doctrinal studies devoted to management in the field of environmental protection in the complex or its separate functions. However, the topic of the informational component of environmental impact assessment remains insufficiently disclosed and needs additional elaboration.

The article concludes that environmental information as a management function in the field of environmental protection is implemented through the fulfilment by authorized state bodies and local self-government bodies of their duties regarding the collection, processing, provision and use of information related to the protection and reproduction of the natural environment, the use of natural resources, ensuring environmental safety. At the same time, environmental information provision can be an element of other functions and play an important role in environmental monitoring, environmental impact assessment, and environmental control organization. In particular, the informational component is included in the environmental impact assessment and aims at timely, adequate and effective notification of the public about the planned activity and its consequences for the natural environment.

Key words: management in the field of environmental protection, environmental information provision, environmental impact assessment, environmental safety, environmental rights, ensuring environmental safety.

Постановка проблеми. Для організації та гарантування раціонального використання природних ресурсів, реалізації дієвих заходів щодо їх охорони та відтворення, забезпечення екологічної безпеки важливе значення має ефективне управління в галузі охорони довкілля. Під таким управлінням прийнято розуміти діяльність уповноважених державних органів, органів місцевого самоврядування, спрямовану на виконання покладених на них функцій у галузі охорони довкілля. В свою чергу функції це й є конкретні напрями діяльності уповноважених суб'єктів. Як відомо, система функцій управління в галузі охорони довкілля є доволі об'ємною, що обумовлюється й специфікою та видами самих еколого-правових відносин, і різноманітністю та особливостями природних об'єктів щодо

яких можуть виникати ці правовідносини, й диференційованою структурою органів управління. Серед головних функцій управління в галузі охорони довкілля виділяють: облік у галузі використання природних ресурсів і охорони довкілля, ведення державних кадастрів природних ресурсів, моніторинг довкілля, екологічне прогнозування та програмування, інформування про стан довкілля, ліцензування та видача дозволів у галузі використання природних ресурсів, екологічне нормування та стандартизація, лімітування в галузі використання та охорони довкілля, оцінка впливу на довкілля, екологічний контроль та інші. Й хоча кожна з них є самостійним напрямом діяльності спеціально уповноважених органів, окремі елементи одних функцій можуть бути складовими частинами інших, наприклад, функція екологічного інформаційного забезпечення. Зокрема екологічне інформування відіграє вагомий роль при здійсненні моніторингу довкілля, проведенні оцінки впливу на довкілля, організації екологічного контролю.

Стан опрацювання цієї проблематики демонструє, що в еколого-правовій науці має місце низка доктринальних досліджень, присвячених управлінню в галузі охорони довкілля в комплексі або ж окремим його функціям. Теоретичним підґрунтями даної статті є наукові праці В.І. Андрейцева, Г.В. Анісімової, Г.І. Балюк, А.П. Гетьмана, Т.І. Демчук, І.І. Каракаша, Н.Р. Кобецької, В.В. Костицького, С.М. Кравченко, М.В. Красної, Ю.А. Красної, Н.Р. Малишевої, Г.В. Мороз, Е.В. Позняк, В.Д. Сидор, А.К. Соколової, Ю.С. Шемшученка, З.В. Яремак і інших. Однак, незважаючи на вагомий доктринальний базис проведеного дослідження, тематика інформаційної складової оцінки впливу на довкілля залишається недостатньо розкритою та потребує додаткового опрацювання.

Метою статті є аналіз поняття й суті функцій оцінки впливу на довкілля та екологічного інформаційного забезпечення, встановлення значення цих функцій при забезпеченні екологічної безпеки, визначення місця й ролі інформаційної складової в процесі оцінки впливу на довкілля.

Виклад основного матеріалу. Оцінка впливу на довкілля це відносно нова функція в національному законодавстві України, яка в 2017 році замінила екологічну експертизу. Ефективність останньої, сфера її застосування, види та етап проведення, механізм участі в ній громадськості, відповідність міжнародним домовленостям довгий час були предметом наукових дискусій і практичних обговорень, які ставили під сумнів доцільність її подальшого існування. Все таки, на відміну від екологічної експертизи, в прогресивних країнах світу процедура оцінки впливу на довкілля є більш відомою та поширеною. Зрештою Україна повинна була впровадити оцінку впливу

на довілля виходячи з зобов'язань взятих на себе згідно з Угодою про асоціацію з ЄС [1].

Виходячи з ч. 1 ст. 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» [2], здійснення оцінки впливу на довкілля є обов'язковим у процесі прийняття рішень про провадження планованої діяльності, визначеної ч. 2 та ч. 3 цієї статті. Така планована діяльність підлягає оцінці впливу на довкілля до прийняття рішення про провадження планованої діяльності. Оцінці впливу на довкілля не підлягає діяльність, прямо не передбачена ч. 2 та ч. 3 цієї статті, а також планована діяльність, спрямована виключно на забезпечення оборони держави, ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій, наслідків антитерористичної операції на території проведення антитерористичної операції на період її проведення, відповідно до критеріїв, затверджених Кабінетом Міністрів України, відновлювальні роботи з ліквідації наслідків збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану та у відбудовний період після закінчення воєнних дій.

Як вказано в ч. 1 ст. 2 Закону, оцінка впливу на довкілля передбачає: 1) підготовку суб'єктом господарювання звіту з оцінки впливу на довкілля; 2) проведення громадського обговорення; 3) аналіз уповноваженим органом інформації, наданої у звіті з оцінки впливу на довкілля, будь-якої додаткової інформації, яку надає суб'єкт господарювання, а також інформації, отриманої від громадськості під час громадського обговорення, під час здійснення процедури оцінки трансграничного впливу, іншої інформації; 4) надання уповноваженим органом мотивованого висновку з оцінки впливу на довкілля, що враховує результати аналізу; 5) врахування висновку з оцінки впливу на довкілля у рішенні про провадження планованої діяльності.

Процедура оцінки впливу на довкілля має ряд організаційних і змістовних переваг, які спрямовані на посилення дієвості механізму правового захисту як самого довкілля, так і екологічних прав громадян. Перш за все вона проводиться щодо планової діяльності, тобто до початку виконання тих чи інших робіт, і має на меті з'ясувати як така майбутня господарська діяльність вплине на довкілля та його безпечність. При цьому види планової діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля й підлягають оцінці, поділяються на дві категорії, які деталізовані в ч. 2 і ч. 3 ст. 3 Закону. Також процедура включає можливість, а щодо першої категорії планової діяльності – обов'язковість, здійснення оцінки трансграничного впливу на довкілля. Неабияким досягненням є й запровадження Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля та забезпечення його відкритості. Крім цього в оцінці впливу на довкілля вдосконалено механізм участі громадськості на різних етапах даної процедури та, зокрема, вра-

хування звіту про громадське обговорення. Важливим інструментом у оцінці впливу на довкілля є й можливість здійснення післяпроектного моніторингу. Насамкінець за порушення суб'єктом господарювання законодавства в цій сфері, крім застосування традиційних видів і заходів відповідальності до винних осіб, діяльність таких підприємств може бути тимчасово заборонена (зупинена) або припинена.

Що стосується поняття й суті екологічного інформаційного забезпечення (екологічного інформування), то воно має комплексний характер, який проявляється в різнофункціональних підходах до розуміння його змісту. Як правило під екологічним інформаційним забезпеченням розуміють: елемент правового механізму (інструмент) реалізації державної політики в сфері забезпечення екологічної безпеки; функцію управління в сфері природокористування та охорони довкілля; гарантію прав громадян на безпечне для життя й здоров'я довкілля та вільний доступ до інформації про його стан [3, с. 138].

Інформування про стан навколишнього природного середовища належить до стабілізаційних функцій управління у сфері природокористування та охорони довкілля й являє собою діяльність уповноважених державних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, спрямовану на забезпечення вільного доступу до наявних відкритих, своєчасних, повних і достовірних відомостей про події, предмети, факти, процеси у сфері використання, відтворення природних ресурсів та природних комплексів, охорони довкілля, забезпечення екологічної безпеки [4, с. 54–55].

Як уже зазначалося, функція екологічного інформаційного забезпечення є самостійним напрямом діяльності спеціально уповноважених органів, але водночас екологічне інформування є невід'ємним елементом інших функцій.

Якщо вести мову про інформаційну складову оцінки впливу на довкілля, то в першу чергу слід згадати про ст. 4 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» – Гласність оцінки впливу на довкілля, в ч. 1 якої закріплено, що в процесі оцінки впливу на довкілля забезпечується своєчасне, адекватне та ефективне інформування громадськості. Більше того, заходи екологічного інформування включені до даного Закону на виконання Україною взятих на себе зобов'язань щодо імплементації в національне законодавство Директиви 2003/4/ЄС про доступ громадськості до екологічної інформації.

Так частину положень Директиви впроваджено у Законі України «Про оцінку впливу на довкілля» і Законі України «Про стратегічну екологічну оцінку». Вони передбачають створення онлайн-реєстрів документації з оцінювання впливу на довкілля та стратегічного екологічного оці-

нювання, а також забезпечують вільний доступ до зазначених ресурсів. Прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу до публічної інформації у формі відкритих даних», Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України», які враховують вимоги Директиви, Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції створення загальнодержавної автоматизованої системи «Відкрите довкілля»» [5, с. 208].

Екологічне інформування громадськості у процесі оцінки впливу на довкілля забезпечується таким чином. По-перше, повідомлення про плановану діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля (далі – Повідомлення), оголошення про початок громадського обговорення звіту з оцінки впливу на довкілля (далі – Оголошення), інформація про висновок з оцінки впливу на довкілля та рішення про провадження планованої діяльності (із зазначенням органу, номера та дати їх прийняття) розміщуються на офіційному веб-сайті в мережі Інтернет уповноваженого органу, із зазначенням дати офіційного оприлюднення документа (ч. 2 ст. 4 Закону). Цей обов'язок реалізується через Єдиний реєстру із ОВД (далі – Реєстр, або Реєстр із ОВД). Закон про ОВД передбачає створення і функціонування Єдиного реєстру з ОВД (ч. 10 ст. 4 Закону). Реєстр веде Міндовкілля. Закон також встановлює правило про те, що уся інформація, внесена до Реєстру, є відкритою, а вільний доступ до неї забезпечується через мережу Інтернет. По-друге, ефективне інформування громадськості також досягається шляхом покладенням на суб'єкта господарювання обов'язку по опублікуванню Повідомлення, Оголошення та інформації про висновок з оцінки впливу на довкілля та рішення про провадження планованої діяльності у друкованих засобах масової інформації (не менше двох), територія розповсюдження яких охоплює адміністративно-територіальні одиниці, які можуть зазнати впливу планованої діяльності, а також розміщенню їх на дошках оголошень органів місцевого самоврядування або в інших громадських місцях на території, де планується провадити плановану діяльність (ч. 3 ст. 4 Закону). Такі положення закону спрямовані на забезпечення того, аби відповідна інформація була доведена до відома мешканців за місцем розміщення об'єкта та територіальних громад, які можуть зазнати впливу планованої діяльності. Щодо звіту із ОВД, враховуючи об'єм цього документу, правила дещо інші. Згідно вимог закону звіт з ОВД розміщується у місцях, доступних для громадськості у приміщеннях уповноваженого органу, органу місцевого самоврядування відповідної адміністративно-територіальної одиниці, яка може зазнати впливу планованої діяльності, у приміщенні суб'єкта господарювання та, додатково, може розміщуватися в інших загальнодоступ-

них місцях, визначених суб'єктом господарювання (ч. 5 ст. 4 Закону) [6].

Так само варто наголосити, що належна реалізація обох досліджуваних функцій управління в галузі охорони довкілля є передумовою забезпечення екологічної безпеки.

Виходячи з ч. 1 ст. 50 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [7], екологічна безпека – це такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей. Екологічна безпека гарантується громадянам України здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів (ч. 2 ст. 50 Закону).

В ч. 3 ст. 51 Закону визначено, що проекти господарської та іншої діяльності повинні мати матеріали оцінки її впливу на навколишнє природне середовище і здоров'я людей.

У свою чергу екологічне інформування належить до інформаційно-прогностичних, організаційно-превентивних заходів в системі державно-правових засобів, спрямованих на гарантування стану навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей [3, с. 132].

Водночас, як відомо, в зв'язку з введенням воєнного стану, в Україні було обмежено доступ до ряду відкритих раніше реєстрів і баз даних, які активно використовувалися громадськістю (серед яких реєстр лісорубних квитків, публічна кадастрова карта, єдиний реєстр з оцінки впливу на довкілля та інші). На думку науковців, громадських активістів, журналістів такі обмежувальні заходи доступу до екологічної інформації навіть в умовах війни не є виправданими та можуть призвести до зловживань з боку зацікавлених осіб. І хоча згодом Міндовкілля частково відновило роботу Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля, таке його обмежене відкриття не гарантує безперешкодної реалізації права громадян на доступ до інформації про стан довкілля й створює умови для порушення законодавства про оцінку впливу на довкілля.

Висновки. Отже, екологічне інформування як функція управління в галузі охорони довкілля реалізується через виконання уповноваженими державними органами та органами місцевого самоврядування своїх обов'язків щодо збору, обробки, надання та використання інформації, яка стосується охорони та відтворення навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки. Разом з цим екологічне інформаційне забезпечення може бути елементом інших функцій і відіграє вагомий роль при здійсненні моніторингу

довкілля, проведенні оцінки впливу на довкілля, організації екологічного контролю. Зокрема інформаційна складова включена до оцінки впливу на довкілля та має на меті своєчасне, адекватне й ефективне повідомлення громадськості про планову діяльність та про її наслідки для навколишнього природного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про асоціацію: Угода між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 21.03.2014 р. Дата оновлення: 25.10.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 01.06.2023).
2. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 р. № 2059-VIII. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text> (дата звернення: 01.06.2023).
3. Данилюк Л.Р. Наукові підходи до розуміння змісту поняття екологічного інформаційного забезпечення. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. Івано-Франківськ, 2021. Випуск 57. С. 129–141. URL: <https://scijournals.pnu.edu.ua/index.php/apiclu/article/view/6038/6579> (дата звернення: 01.06.2023).
4. Екологічне право України: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. А.П. Гетьмана та М.В. Шульги. Харків: Право, 2009. 328 с.
5. Копетчук О.В. Імплементация природоохоронних директив ЄС в Україні як спосіб трансформації сфери охорони довкілля. *Таврійський науковий вісник*. Херсон, 2019. Випуск 109. Частина 1. С. 202–211. URL: http://www.tnv-agro.ksauniv.ks.ua/archives/109_2019/part_1/32.pdf (дата звернення: 01.06.2023).
6. Процедура оцінки впливу на довкілля планової діяльності: короткий огляд. URL: <http://epl.org.ua/human-posts/protsedura-otsinky-vplyvu-na-dovkillya-planovanoj-diyalnosti-kortkyj-oglyad/> (дата звернення: 01.06.2023).
7. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII. Дата оновлення: 19.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 01.06.2023).